

ELS CAPITALS D'ITÀLIA A LA CORT DE L'ARXIDUC CARLES D'ÀUSTRIA A BARCELONA

Elisa Badosa i Coll

INTRODUCCIÓ

La cort de Carles d'Àustria a Barcelona va atraure un volum considerable de capitals procedents de lletres de canvi firmades en diferents places d'Itàlia. Aquests diners eren de préstecs –en el cas de lletres firmades a Gènova, Liorna i Roma– o bé de rendes reials –en el cas de Milà i, sobretot, Nàpols–, i servien per pagar la guerra, les despeses de la cort, els sous i també les mercès a diferents membres de l'aristocràcia i el clergat, sovint austriacistes procedents de la resta d'Espanya o d'Itàlia i que residien temporalment a Barcelona. En el pagament d'aquestes lletres van intervenir alguns comerciants, com per exemple Joan Pau Llorens.

La documentació examinada és la del *Llibre manual* de Joan Pau Llorens entre 1704 i 1714. El llibre manual era una relació diària dels ingressos i les despeses. Aquestes dades s'elaboraven posteriorment en una comptabilitat doble en l'anomenat *llibre major*. En el present treball he utilitzat el llibre manual perquè és més clar i explícit que el llibre major i, a més, perquè segueix un ordre cronològic estricte.¹

---

1. Sobre els llibres de comptabilitat dels comerciants, vegeu Pierre VILAR, *Manual de la Companyia Nova de Gibraltar*, Reus, Edicions del Centre de Lectura de Reus, 1990, p. 64 i seg. L'existència de la comptabilitat de Llorens és coneguda per Carlos Martínez Shaw i per Isabel Lobato Franco, entre altres. Lobato ha utilitzat els llibres de la Companyia Llorens i Duran per estudiar-ne el desenvolupament.

És sabut que els comerciants d'aquesta època negociaven amb lletres de canvi. A vegades la lletra podia respondre a la liquidació d'una operació d'intercanvi de mercaderies, però la lletra també es podia fer per transmetre capitals sense que hi hagués hagut comerç. Un exemple d'això són les lletres de canvi signades a Barcelona per a Roma i que eren emeses per a la liquidació de l'import de les butlles o bé per a la tramesa de diners de clergues i canonges que cobraven rendes a Catalunya i se les feien enviar a Roma, on residien. Les lletres de canvi examinades aquí, excepte algun cas concret, no eren fetes a Barcelona, sinó en diferents places italianes; per tant, es tractaria de crèdits procedents de l'estranger que es feien efectius a la ciutat. Els comerciants que intervenien en aquests pagaments, com Joan Pau Llorens, no eren tan sols simples intermediaris, sinó que sovint avançaven els diners en una operació de crèdit a curt termini. Per tant, d'alguna manera podrien considerar-se financers. Joan Pau Llorens va ser només un d'ells, i no pas dels més importants. Es pot dir que la presència d'aquest tipus de comerciants va ser essencial per a les finances de la cort i el pagament de la guerra.²

En aquesta comunicació em centraré en les lletres de canvi firmades a Itàlia i cobrades a Barcelona, on, tal com s'ha dit, van tenir diferents destinacions. El motiu de la lletra sovint no queda clar, però sí que resulta evi-

---

pament com a entitat comercial, els socis, el capital inicial, la reinversió de beneficis, etc. Però en aquest treball jo utilitzo la comptabilitat que dels seus negocis individuals porta Joan Pau Llorens, i que és a part de la comptabilitat de la Companyia, de la qual és soci. Llorens mateix fa referència en els seus llibres a negocis de la Companyia i els distingeix clarament dels seus particulars. Isabel LOBATO FRANCO, *Compañías y negocios en la Cataluña preindustrial 1650-1720*, Sevilla, Universitat de Sevilla, 1996, p. 223-228. Carlos MARTÍNEZ SHAW, *Cataluña en la carrera de Indias*, Barcelona, Crítica, 1981, p. 60, 61 i 248. La gran quantitat de dades d'aquest tipus de documentació permet el plantejament de molts temes. Un dels més interessants i enutjosos és el del moviment de capitals a través d'operacions de lletres de canvi.

2. Virginia LEÓN SANZ, *La Guerra de Sucesión española a través de los Consejos de Estado y Guerra del Archiduque Carlos de Austria*, Madrid, Universidad Complutense de Madrid, 1989, p. 933-938 [tesi de doctorat]. En les lletres de canvi que firma a Barcelona, Llorens dóna com a benefici el 10% d'interès del capital de la lletra. En les lletres de canvi firmades a Itàlia en les quals intervé com a pagador, alguna vegada hi apareix el guany que fa a través del canvi de monedes. Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona (AHCB), fons comercial A-198, Manual de Joan Pau Llorens 1704-1714, p. 72, 255, 283 i 293. En les successives referències a aquesta font, apareixerà només AHCB, A-198. Sobre els guanys dels financers de Carles VI entre 1716 i 1728, vegeu Virginia LEÓN SANZ, «Patronazgo político en la corte de Viena: los españoles y el real bolsillo secreto de Carlos VI», a *IV Congrés d'Història Moderna de Catalunya*, vol. II, Barcelona, 1998, p. 577-598, esp. p. 581.

dent el paper fonamental que van tenir diferents places d'Itàlia –Milà, Roma, Gènova i, sobretot, Nàpols– en l'economia de Barcelona els anys de la Guerra. Era a través de Gènova, Roma i alguna vegada Liorna o Milà, que els subsidis d'Anglaterra i Holanda –a vegades mitjançant préstecs de Gènova o de banquers d'altres països, com Suïssa– arribaven a Catalunya.³

Segons les dades del *llibre manual*, molts diners procedents de Roma o Gènova eren operacions de crèdit. Entre 1707 i 1711, Anglaterra i Holanda van ser les subministradores d'aquests capitals, destinats al pagament de la campanya militar. D'altra banda, cal considerar els diners tramesos a través de lletres de canvi firmades a Nàpols, les quals representaven la sortida de les rendes del regne cap a Barcelona i les quals van tenir un paper fonamental en les finances de la cort de l'arxiduc a partir de 1710.⁴

Les places d'Itàlia van ser essencials per trametre els subsidis aliats, atorgar crèdits i fer pagaments a Barcelona. També des de Barcelona i via Itàlia es van fer pagaments a la resta d'Europa. En el primer cas, es tractava de lletres firmades a Itàlia per pagar a Barcelona a través de Llorens. En el segon cas, les lletres eren firmades a Barcelona per Llorens per pagar a Itàlia. El pagament es feia a través de corresponents ja molt coneguts en operacions comercials anteriors.

ELS SUBSIDIS D'ANGLATERRA I HOLANDA PER A LA GUERRA A TRAVÉS DE GÈNOVA I ROMA

Es tracta de lletres de canvi firmades per Llorens a Roma i Gènova per pagar a Barcelona generalment a John Mead, pagador general de les tropes d'Anglaterra, i també algunes vegades a militars anglesos. Les primeres anotacions sobre diners destinats a la campanya militar són de 1706. El desembre d'aquest any es paguen a Felipe de Santaman 2.200 lliures d'u-

3. Castellví, en una lacònica nota, diu: «[el 1710] los aliados remitieron a Cataluña 1.200.000 escudos que un canton de los suizos les prestó a 6 por 100». FRANCISCO DE CASTELLVÍ, *Narraciones históricas*, 4 vol., vol. III, Madrid, Fundación Elías de Tejada, 1997-2002, p. 20.

4. El 1708, Holanda i Anglaterra es queixen que aquests fons, els de Nàpols i Milà, i les contribucions d'algun estat italià, com ara la Toscana, vagin a la cort de Viena, «a sus particulares intereses». FRANCISCO DE CASTELLVÍ, *Memorias*, vol. II, p. 472 i 481. Sembla que el 1710 Carles ja tenia aquestes rendes, i sobretot, si fem cas de les dades de Llorens, després del juny de 1711. Aquest any, Carles disposava dels subsidis de Nàpols, Sardenya i Milà. Segons Castellví, Nàpols donava 35.000 ducats anuals, i Milà, 15.000 pesos. F. FRANCISCO DE CASTELLVÍ, *Memorias*, vol. III, p. 230, 411 i 412.

na lletra de Gènova. El 22 de desembre Llorens firma tres lletres de canvi per un import total de 8.250 lliures, les quals s'han de cobrar a Mallorca pel capità Samuel Jacob, de la fragata de Peterborough. Les lletres han estat firmades a Barcelona per Joan Pau Llorens, però els diners han estat lliurats a través de la companyia anglesa de comerç Shallet i Crowe.⁵

Una altra tramesa de capital per a despeses de guerra és la registrada el dia 31 de desembre de 1706. Es tracta d'una lletra de canvi firmada a Roma el 27 de novembre, que ha de rebre John Mead i que li és lliurada a València per mitjà d'una ordre de Llorens. L'import és de 1.000 dobles o 5.500 lliures. El mateix dia, per mitjà d'una altra lletra de canvi de Roma, John Mead rep a València 3.575 lliures. És a dir, en els últims onze dies de desembre de 1706, les forces angleses destacades a Mallorca o a València reben un total de 17.325 lliures.

El febrer de 1707, per mitjà d'una ordre de pagament feta a València, Llorens lliura a militars que es troben a Barcelona diferents quantitats: el coronel anglès Wither i el coronel genovès Alberto Viale cobren cadascun 1.100 lliures. El mes de març i també per mitjà d'una ordre feta des de València, es paguen 2.750 lliures al coronel Warton Wilson.

A finals de juliol de 1707 i per mitjà d'una lletra de Gènova, el brigadier Adam Palm cobra 3.300 lliures.⁶

En alguns casos, l'arribada dels diners aliats segueix un camí més complex, com en el cas de les lletres de canvi firmades a Barcelona per Llorens, el qual lliura els diners anticipadament a John Mead a Barcelona i Llorens els cobra del tresorer de la hisenda d'Anglaterra a través del seu

5. Sobre el finançament exterior de la Guerra entre 1705 i 1709 i la conjuntura econòmica, vegeu Virginia LEÓN SANZ, *La Guerra de Sucesión*, p. 879-899. Santaman intervé en el consell que l'agost de 1705 es va tenir a bord del vaixell Gran Bretanya en presència de Carles. FRANCISCO DE CASTELLVÍ, *Memorias*, vol. I, p. 617. Abans del maig de 1706, el general Stanhope havia aconseguit convèncer els comuns i la reina Anna de donar un subsidi addicional de 250.000 lliures esterlines. A causa del retard en la tramesa dels diners, es van haver de demanar préstecs. Pedro VOLTES, «Documentos sobre episodios del año 1706 en la Guerra de Sucesión», *Hispania* (CSIC), núm. 173 (1989), tom XLIX, p. 1053-1086, esp. p. 1067 i 1085. Mitford Crowe, comissionat de la reina d'Anglaterra per tractar amb Catalunya. FRANCISCO DE CASTELLVÍ, *Memorias*, vol. I, p. 628-631. La companyia Shallet Crowe es dedicava també al comerç. L'estiu de 1708 va comprar 500 tones d'oli a Mallorca. AHCB, A-198, p.109 i 150.

6. AHCB, A-198 p. 111 i 115. Probablement, els diners pagats per mitjà d'ordres de València procedien d'Itàlia. Adam Palm, holandès, el 1707 era brigadier. A finals de 1710 era tinent general a la batalla de Brihuega. FRANCISCO DE CASTELLVÍ, vol. II, p. 63 i 122, i vol. III, p. 148. AHCB, A-198, p. 122.

agent de Gènova. És a dir, en fer aquesta lletra de canvi, Mead rep els diners de Llorens en lliures catalanes i aquest cobra l'equivalent en lliures esterlines del pagador de la hisenda d'Anglaterra.

La primera d'aquestes lletres és del 12 de març de 1708. Llorens, el signant de la lletra, paga a John Mead 1.120 lliures catalanes. Aquesta quantitat ha de ser donada en lliures esterlines a Londres «a 20 dies vista contra lo tressorer de la Hisenda d'Anglaterra per mon ordre». Llorens encarrega a Tomaso i Nicola Roncalli, de Gènova, el cobrament de la suma en lliures esterlines.⁷

Possiblement –encara que no he trobat dades per assegurar-ho–, aquest sistema es devia utilitzar en altres circumstàncies, com per exemple en el cas que refereix l'abat Francesc Dorda, president de la Junta d'Hisenda, en una carta del 25 de juliol de 1708 a l'arxiduc. En aquest document, l'abat diu que Portugal ha prohibit l'exportació de moneda i que per això Carles es planteja que les remeses procedents d'Itàlia per compte d'Anglaterra –exemple de les quals podrien ser les lletres de canvi de Roma o Gènova pagades a Mead a Barcelona, descrites ara– es fonguin en rals de dos i se cedeixi el benefici de la fabricació a Anglaterra. En aquests moments, Dorda no està d'acord amb això i proposa una altra solució per atraure capitals dels aliats: contractar secretament amb el pagador de les tropes, John Mead, la introducció a Catalunya de cruzeiros portuguesos «y otras monedas de plata que él [Mead] traeria acá por su cuenta y riesgo y cobrando el 5 por ciento de credito de toda la moneda que entregase a la fábrica».⁸

---

7. A començaments de 1708, el govern anglès havia donat a l'arxiduc Carles 102.874,4,11 lliures esterlines i 514.370 ducats a través del pagador general de les tropes angleses John Mead, el qual havia rebut els diners de Diego Bridges, pagador de la hisenda d'Anglaterra. FRANCISCO DE CASTELLVÍ, *Memorias*, vol. II, p. 608-609. Sobre la importància de Gènova com a plaça per al comerç de grans i per a la firma de lletres de canvi dels aliats a favor de l'arxiduc, vegeu V. LEÓN SANZ, *La Guerra*, p. 922-923. Aquest any de 1708, Anglaterra havia votat un pressupost de 1.086.000 lliures per a la Guerra, però, a l'hora de la veritat, Carles només en va rebre una petita part. I, cosa que ho dificultava encara més tot, Portugal, tot i formar part de l'aliança, havia prohibit la tramesa de capitals a Espanya. Per tant, aquests havien de ser portats per mar des de Londres. P. VOLTES, *Barcelona durante el gobierno del Archiduque Carlos de Austria*, 2 vol., vol. II, Barcelona, Ajuntament de Barcelona, 1963, p. 174.

Francisco DE CASTELLVÍ, *Memorias*, vol. II, p. 471-482. AHCB, A-198 p. 138.

8. Pedro VOLTES, «Política y sistemas monetarios del Archiduque Carlos de Austria en Barcelona», *Revista de Archivos, bibliotecas y museos*, núm. 2 (1957), tom LXIII, p. 737. Felipe MATEU Y LLOPIS, «Les encunyacions de l'arxiduc Carles de Barcelona i l'estat del tresor reial durant la Guerra de

No torna a haver-hi més notícies de pagaments anglesos fins al cap de més d'un any, el 2 de juny de 1709. En aquest cas, la lletra de canvi és feta a València per Mead, per pagar a Barcelona, i és de 560 lliures. Poc després, el 31 de juliol de 1709, per mitjà d'una lletra de canvi feta a Gènova es paguen a John Mead 5.040 lliures. L'1 de desembre del mateix any i per mitjà de cinc lletres de canvi, Mead cobra un total de 10.999,17 lliures. El 31 de desembre de 1709, per mitjà d'una altra lletra Mead cobra de dues lletres fetes a Roma 2.800 lliures. Per tant, entre juny i desembre de 1709 John Mead ha rebut per via de Roma o Gènova i a través de Llorens un total de 19.399 lliures.

El febrer de 1710 Mead ha fet diverses lletres a Barcelona per un valor total de 12.508,13,8 lliures esterlines, les quals Llorens cobra a través del seu agent de Gènova. El 15 de juny de 1710, per mitjà d'una lletra de canvi feta a Gènova es paguen al general Stanhope 3.360 lliures. Aquest pagament podria correspondre's amb l'afirmació de Castellví: «El general Stanhope, que de Cataluña había pasado a Londres, en abril [1710] llego a la Haya de vuelta pasando a Cataluña con crecidas sumas y letras para Génova.» El 22 de juny, per mitjà d'una lletra de canvi de Lisboa, Mead cobra 1.161,2,1 lliures. No apareix cap més importació de capital per a finalitats militars.

Per tant, les subvencions angleses i dels aliats en general arribaven per mitjà de lletres de canvi, de les quals les registrades en el llibre manual de Llorens serien una mostra. Així, el 14 de desembre de 1711, l'abat fra Francesc Dorda, president de la Junta d'Hisenda de l'arxiduc, en una carta a Vilana Perlas diu: «Dinero efectivo de Inglaterra bien sabe V.S. que nunca hemos visto si sólo géneros y mecaderias o letras y estas raras con que el dinero ha salido de Portugal o partes de Italia y de los hombres de negocios de Barcelona con letras [...]»⁹

Una darrera referència, si bé no és segur que els diners fossin per a la Guerra, és de febrer de 1712. La lletra, de 1.400 lliures, va ser feta a

---

Successió. Documents per a l'estudi llur (1707-1714)», *Estudis Universitaris Catalans*, 1932, tom XVII, p. 184-220, esp. p. 212.

9. AHCB, A-198 p. 176, 183, 194, 197, 201 i 210. Sobre el periple de Stanhope el 1710, vegeu F. DE CASTELLVÍ, vol. III, p. 20. El 1711 i des de feia molts mesos, mancaven els subsidis d'Anglaterra. Carles va recórrer a Gènova i va aconseguir un préstec. F. DE CASTELLVÍ, vol. III, p. 232. Citat per P. VOLTES, *Barcelona durante el gobierno*, vol. II, p. 235 i 236. P. VOLTES, «Política y sistemas monetarios», p. 739.

Liorna i va ser cobrada per David Hertman, primer comissari de les tropes palatines.¹⁰

CAPITALS ATRETS PER A LA CORT

Els avantatges de ser una cort reial es van traduir en importacions de capitals, com ara les dels diplomàtics estrangers enviats per diferents prínceps i en les quals Llorens va intervenir com a pagador.

El marquès Nicola Datili és l'agent de Nàpols a Barcelona. Cobra d'aquella ciutat, entre febrer de 1710 i agost de 1711 i per set lletres de canvi, un total de 1.393,16 lliures.

Un altre diplomàtic és Gerardo Cavallieri Giandemaria, l'enviat del duc de Parma, el qual apareix cobrant de Gènova el gener de 1710. Entre aquest mes i el setembre de 1710 ha rebut, per mitjà de lletres firmades a Gènova i d'una de firmada a Milà, un total de 5.432 lliures. Fins al mes d'abril, els pagaments són fets en concepte de «gasto extraordinari», però a partir d'aquest mes ja es considera que es tracta d'un sou de 392 lliures al mes.

Un altre enviat és el marquès de Trivie, de Savoia, el qual el desembre de 1710 cobra 560 lliures. També apareix una única vegada fra Van Eyeck, carmelità i ministre de l'elector palatí, a qui s'envien 140 lliures el desembre de 1711.¹¹

Músics de la capella reial: els vuit músics de la capella reial cobraven de les rendes de Nàpols des de l'abril de 1708:

[...] Domingo Perrelli de Napols deu 290,7,2 ll. per lo valor de doblas 52 25/32 y 1/3 per las matexas que en virtud de sa carta de credit mensual de data 28 de gener proxim passat he pagat a vuit musichs de la capella real de sa magestat a 26 doblas 13/12 y 3/5 per cada mes com apar del recibo posat en plica y las ditas he pagadas per las mesadas de gener y febrer passat.....290,7,2 ll.

10. AHCB, A-198 p. 259.

11. AHCB, A-198, p. 201, 212, 216, 222, 227 i 239. F. DE CASTELLVÍ, vol. III, p. 307 (Datili). AHCB, A-198, p. 200, 205, 207, 209, 214, 216 i 217 (Cavallieri Giandemaria), p. 222 i 253 (Trivie i Van Eyeck). Sobre els diplomàtics i Trivie, vegeu V. LEÓN SANZ, *La Guerra de Sucesión*, p. 342-343, 348-349 i 386-387.

Aquests pagaments considerats *mesades* arriben fins al juliol de 1708, és a dir, es reben, a través de Llorens, durant quatre mesos. El total cobrat és de 555,6 lliures. Es tracta d'una quantitat petita, però significativa de l'actitud de Carles, atesa l'angoixant situació econòmica de la cort.¹²

Algunes lletres de canvi d'Itàlia són pagades a diferents personatges de l'entorn de l'arxiduc. Hi ha poques lletres dirigides a membres de la cort, de manera que no se'ls pot donar gaire importància. Ernestina Alsoldo, dama de la reina, el maig de 1709 cobra 140 lliures. També 140 lliures rep el comte de Stella l'octubre de 1708. Antonio Horprens de Liechtenstein cobra el desembre de 1709 la quantitat de 1.680 lliures. Altres membres de la cort podrien ser Irene Delfina Simiane, princesa de Francavilla, a qui arriben 1.400 lliures el maig de 1708, o Jan Frederich Schertel de Burttemberg, a qui arriben 280 lliures el maig de 1708.¹³

CAPITALS INGRESSATS A LA REIAL HISENDA: LES RENDES DE NÀPOLS

Es tracta de diners cobrats a través de lletres de canvi pel president de la Junta d'Hisenda fra Francesc Dorda, abat de Poblet abans de 1709 i després bisbe de Solsona. Cobra quantitats importants a partir del març de 1708.

Domingo Perelli de Napols deu per 670 dobles d'or d'Espanya que per sa ll. de c. me ha tret per son compte a favor de la magestat de Carlos terser que Deu gde. Y en virtud de son real decret fet en esta ciutat a 13 del corrent he pagadas a Fr. Fracisco Dorda,abat de Poblet,bisbe electe de Potenza,de son real consell y president en la junta de sa real hisenda,copia autentica de dit real decret posat en la plica del corrent any de la qual partida men ha firmat apoca dit abat en poder de Rosinyol Not, de manament de sa mgt. Pagades de comptants.....3.685 ll.

12. AHCB, A-198, p. 139, 145, 147 i 148. L'arxiduc és considerat l'introduïdor de l'òpera italiana a Barcelona. P. VOLTES, *Barcelona durante el gobierno*, vol. II, p. 172 i 234. A Viena, l'emperador Carles VI va pagar els músics de la cort amb fons del *Bolsillo secreto*. Virginia LEÓN SANZ, «Patronazgo político», p. 593.

13. AHCB, A-198, p. 174, 187, 197, 141 i 144. P. VOLTES, *Barcelona durante el gobierno*, vol. I, p. 134-135. FRANCISCO DE CASTELLVÍ, *Memorias*, vol. II, p. 510.

Els diners d'aquestes lletres no es poden considerar retribucions de caràcter particular, i tot indica que Dorda rebia diners que eren destinats a la Junta d'Hisenda i a despeses públiques. Aquesta apreciació és corroborada per dos aspectes: en primer lloc, la importància de la suma de tot el que va cobrar Dorda entre març de 1708 i juny de 1713, la qual puja a 202.090 lliures; en segon lloc, a partir del maig de 1711 Dorda va fer cobrar les lletres firmades a Nàpols i dirigides a ell, al tresorer de la Reial Hisenda Antonio Zambrana, el qual firmava una època dels diners rebuts davant del notari de la Cambra d'Aragó Joan Rusinyol. Això representa que Zambrana havia rebut, per mitjà de les lletres de canvi dirigides a Dorda, 174.988 lliures, és a dir, el 86% del total. El 14% restant havia estat cobrat directament per Dorda i era de lletres signades a Roma, Gènova o Liorna.

Un altre aspecte que cal ressaltar és que 188.430 lliures, és a dir, el 93% de la suma total de 202.090 lliures, van arribar a Barcelona entre maig de 1711 i juny de 1713, època de grans dificultats econòmiques i en la qual les rendes de Nàpols van ser fonamentals per al funcionament de la Reial Hisenda.¹⁴

Però les quantitats pagades per Llorens eren una part, potser no la més important, del que cobrava la hisenda a través de Nàpols. Hi havia altres partides de diners pagades a Barcelona, on intervenien altres comerciants, i de les quals he trobat algun indici.

L'1 de maig de 1711, Zambrana firma una època davant del notari Pau Mitjans per mitjà de la qual afirma que ha rebut 4.592 lliures de Nàpols a través de Llorens. El mateix dia, Zambrana firmava una altra època per 8.400 lliures, també procedents de Nàpols i dirigides a Dorda. El pagador de la lletra a Barcelona és la companyia Dalmases Catà i Pirla.

---

14. AHCB, A-198, p. 138 (1708), 164, 166 (1709), 200 (1710), 232, 236, 239, 240, 241, 242, 244, 246, 248, 250, 251, 254 (1711), 259, 262, 265, 271, 272, 277, 279, 281, 285, 291 (1712), 299, 302, 305, 308, 311 i 312 (1713). Sembla que Dorda coneixia bé el comportament de la moneda, la hisenda i les finances. La seva capacitat queda avalada per la poca afició que sembla que Carles tenia a nomenar eclesiàstics. Entre altres coses, va tenir al seu càrrec la fabricació de moneda durant el setge de Barcelona. Després de la Guerra no va voler exiliar-se i va morir com a monjo de Poblet el 1717. Francisco DE CASTELLVÍ, *Memorias*, vol. II, p. 79, 123 i 232, vol. III, p. 228 i 412. Pedro VOLTES, «Política y sistemas», p. 740. P. VOLTES, *Barcelona durante el gobierno*, vol. II, p. 53 i 235. Joaquim GUITERT, «L'abat Dorda de Poblet i el monestir de Santes Creus durant la Guerra de Successió», a *Archivo Bibliográfico de Santes Creus*, vol. I, 1953, p. 285-297. Felipe MATEU Y LLOPIS, «Les encunyacions de l'arxiduc», p. 191.

[...] Cuya copia o traslado [de la lletra de canvi] fielmente sacado con su contenta en el dorso de la misma letra es como sigue. «1711 a 10 marzo Nape. Doble 1.500 d. Oro di Spagna, in vertu del presente nostro secondo orde. pagerete ad uso una sola volta all Ilmo.Mons.Vescovo di Solsona a dispe.di Su Magta. (Dio guardi) doble mille cinquecento di scudi due d'oro l' una, o loro valuta por la valuta cambiata colla Regia Giunta del Commercio, e per essa col regio conssiglero Sr.D. Gio Btta. Ravasohieri comssio. dell'arrendamento del tabaco,disse rimetterle per conto di quello che possiede la regia corte sopra do. arrendamto. del tabaco e di do.pagamto.ne ritirarete triplicate carte di pago [...]

L'1 de maig de 1711, la Reial Hisenda ingressa de Nàpols al voltant de 13.0000 lliures. Més de la meitat dels diners s'havien fet efectius a través de la companyia Dalmases, Catà i Pirla. És evident que la comptabilitat de Llorens només informa parcialment de la importància dels capitals de Nàpols i d'Itàlia arribats a Catalunya en aquells anys.¹⁵

GRATIFICACIONS I MESADES: ELS CAPITALS DE NÀPOLS

Es tracta de diners que van a parar a membres de la noblesa, del clergat i de l'alta Administració. No se n'especifica el motiu i en molts casos podria haver-hi dubtes sobre l'origen del pagament, ja que, per exemple, un dels molts forasters aleshores residents a Barcelona podia rebre diners procedents del seu patrimoni. Però el dubte es pot descartar quan la lletra de canvi firmada a Itàlia és cobrada per espanyols. També es pot afirmar que no es tracta de rendes de cap patrimoni particular quan es cobren quantitats fixes en concepte del que es qualifica com a *mesada*.¹⁶

15. AHPB, notari Pau Mitjans, *Vigessimum Tercium Manuale*, 1 de maig de 1712, p. 303 i 304.

16. És ja sabut que els sous es vinculaven a les rendes de Nàpols i Milà. V. LEÓN SANZ, *La Guerra de Sucesión*, p. 529, 679, 680, 767, 771 i seg. Sobre la concessió de mercès i càrrecs públics, vegeu les p. 739 i seg., i 758 i seg. Virginia LEÓN SANZ, *Entre Austrias y Borbones: El archiduque Carlos y la monarquía de España (1700-1714)*, Madrid, Sigilo, 1993, p. 158-164. A Viena, Carles va crear la Delegación General de Españoles, la qual, amb fons del reial patrimoni de Nàpols, Sardenya i Milà, pagava pensions als exiliats espanyols després de la Guerra. Virginia LEÓN SANZ, «Patronazgo político», p. 580.

Entre els beneficiats per pagaments procedents de Nàpols hi ha alguns dels més destacats membres de l'Administració, com ara Antonio Romeo y Anderas, marquès d'Erendazu, el qual el 1708 era secretari d'Estat i, juntament amb Ramon Vilana Perlas i el comte de Stella, va suplantar a finals d'aquest any la influència dels austríacs a la cort. Entre gener de 1708 i maig de 1710 cobra per mitjà de deu lletres de canvi fetes a Nàpols un total de 1.697,10 lliures en quantitats molt desiguals.¹⁷

Ramon Vilana Perlas és el personatge més influent de la cort. La primera referència sobre els diners que rep de Nàpols és de finals de desembre de 1711.

Bartolome Rotta de Napols deu a mon compte corrent & 2.137,50 de aquella moneda corrent per los mateixos que en virtud de Real Decret de sa Magt. ha cobrat de aquella regia cort, com ho diu ab sa carta de 18 del corrent y adjunt de 24 del mateix, a bon compte de aquellas 1.900 dobles de or que a carlins 45 valen & 8.550 de aquella moneda corrent que ab dit R. Decret sa Magt. ha manat pagassen a dit Rotta per tenir aquellas a ma disposició del produït de las postas de Napols per mesadas comensant la primera de ellas en lo mes de juliol proxim passat y no havent pogut entrar dites mesades fins al Sett. segons dita regia cort en Napols ha disposat, han pagat dits & 2.137,50 per las tres mesadas de setembre, octubre y novembre proxim passat inclusive, las quals 1.900 doblas he negociadas ab Don Ramon de Vilana Perlas Marques. de Rialp, secretari del despatx universal a carlins 47 per dobla. Ab que dits & 2.137,50 a dit preu valen dobles d'or 454, a 56 rals dobla y 3,15,7 lliures de ardits que passo en credit a dit Perlas a son compte corrent. Lo decret de Sa Magt fou fet a 25 de Oct. proxim passat del corrent any.....2.546,3,7 ll.

El més destacable d'aquest text és la constatació que Vilana cobra les seves mensualitats a partir del juliol de 1711, època de grans dificultats per a la hisenda. Fins i tot hi ha rebel·lions a l'exèrcit a causa de la falta de

---

17. AHCB, A-198 p. 135, 145, 147, 168, 198, 201, 205 i 209. P. VOLTES, *Barcelona durante el gobierno*, vol. I, p. 161, i vol. II, p. 173. Durant l'exili, Romeo és conseller i regent per Milà en el Consell d'Espanya. Agustí ALCOBERRO, *L'exili austriacista, 1713-1747*, 2 vol., vol. II, Barcelona, Fundació Noguera, 2002, p. 42, 44 i 328-329.

diners. Ja abans, des del mes de febrer i durant més d'un any, queda suspès el pagament de pensions als refugiats. Carles convoca una junta amb alguns diputats per buscar solucions a la falta de diners i es pensa a convertir en moneda la vaixel·la de l'arxiduc i la plata que els particulars cedeixin voluntàriament. A més, s'encomana a la Junta que trobi plata per fer moneda i negociï préstecs.¹⁸

Entre el desembre de 1711 i el desembre de 1713, Vilana cobra un total de 27.547 lliures. La major part d'aquestes, 21.547 lliures, procedeix de Nàpols, i 6.000 lliures són de dues lletres de canvi fetes a Gènova, les quals són les úniques que Vilana dona al tresorer Zambrana perquè les cobri i les quals potser són per a la Reial Hisenda. Però gairebé totes les lletres procedents de Nàpols són una retribució personal a Vilana, la qual queda especificada com a *mesada* i l'import mensual de la qual és de 886,13,4 lliures, vinculades a les postes de Nàpols. L'últim pagament correspon a l'abril de 1713.

Sense indicar-ne el motiu, Vilana fa pagaments a diferents persones, per exemple al director de postes Miquel de Montserrat. Entre el novembre de 1711 i el juny de 1712, Montserrat cobra en diferents quantitats un total de 2.073 lliures.

També cobra a través de Vilana i de les rendes de Nàpols Ignacio Pita y Figueroa, però no s'especifica la raó per la qual rep la mensualitat de 933,6,9 lliures entre el maig de 1712 i el febrer de 1713. Són deu mensualitats i sumen un total de 9.333,7,6 lliures.¹⁹

Domingo Aguirre cobra de Nàpols 392 lliures el gener de 1712. Aguirre és jutge de la Reial Audiència amb Carles II i l'arxiduc el nomena membre del Consell d'Aragó. Després de la Guerra és el president del Consell de Santa Clara de Nàpols i el 1717 és degà del Consell d'Espanya a Nàpols.

18. AHCB, A-198 p. 255. FRANCISCO DE CASTELLVÍ, *Memorias*, vol. II, p. 228 i 412. P. VOLTES, «Política y sistemas», p. 740. P. VOLTES, *Barcelona durante el gobierno*, vol. II, p. 235 i 240.

19. El 1710 Carles li fa donació de la vila de Rialp i de la vall d'Assua, amb les seves jurisdiccions i rendes, i el nomena marquès de Rialp. P. VOLTES, *Barcelona durante el gobierno*, vol. II, p. 234, vol. III, p. 17. Sobre el cercle de Vilana, en el qual figura Romeo, marquès d'Eerendasu, vegeu P. VOLTES, *Barcelona durante el gobierno*, vol. II, p. 234. AHCB, A-198, p. 265, 266, 267, 277, 283, 284, 288, 293 (1711 i 1712), 293, 308 i 319 (1713), p. 75, 258 i 274 (Montserrat), p. 268, 273, 277, 279, 284, 287, 290, 298 i 302 (Pita y Figueroa). Miquel de Montserrat va ser més endavant sargent major. Es va exiliar el 1714. A. ALCOBERRO, *Els exiliats*, vol. II, p. 75.

Melchor Enríquez de Cabrera és descendent de l'almirall de Castella Juan Enríquez de Cabrera, mort el 1705. Entre l'octubre de 1709 i l'agost de 1711 i per mitjà de setze lletres de canvi des de Nàpols, cobra la quantitat de 3.127 lliures.

El duc de Nájera cobra entre l'abril i l'agost de 1709 quatre lletres de canvi, que sumen 2.318 lliures. El juliol de 1710 cobra del producte del correu de Nàpols.

La comtessa d'Oropesa, Isabel Pacheco y Velasco, cobra entre el desembre de 1709 i el març de 1710, per mitjà de cinc lletres de canvi de Nàpols, un total de 3.920 lliures, per l'import de mesades de 560 lliures (100 dobles). A finals de 1710 la comtessa animarà una expedició militar de Carles cap a València.

Entre l'abril i el novembre de 1709, Josep Manuel de Borda cobra, procedent de Nàpols, la mesada de 98,3,6 lliures. No apareix cap més trama de diners fins a l'abril de 1710, quan rep 840 lliures. En total haurà cobrat 1.989 lliures.

Miquel Orsi, canonge i *abate* potser italià, comença a cobrar, a partir de l'abril de 1708, diners de lletres de canvi de Nàpols, per imports diversos però que tenen com a finalitat la retribució de mesades. La quantitat que cada mes cobra Orsi és petita, de 33,12 lliures, és a dir, 4 dobles, però Orsi és el personatge que rep durant més temps i de manera ininterrompuda les seves mensualitats, entre l'abril de 1709 i el desembre de 1712, és a dir, durant tres anys i vuit mesos. Segueix cobrant durant el període en què l'arxiduc i després Isabel suspenen les retribucions per falta de diners, entre l'estiu de 1711 i la tardor de 1712. El total del que cobra el canonge Orsi al llarg d'aquest període és de 2.090,15 lliures. Orsi apareix en l'obra de Castellví, però no s'hi indica quins podien ser els mèrits per a aquests pagaments. Degué morir a Viena i el 1717 un decret de l'emperador concedeix 150 ducats a una de les nebodes d'Orsi i 4.000 ducats a una altra.²⁰

---

20. AHCB, A-198, p. 256. Pere Molas, «Magistrats catalans a la Itàlia espanyola», a *Actes del IV Congrés d'Història Moderna de Catalunya*, Pedralbes, 18 (19) vol. II, p. 213-220, esp. p. 219 (Aguirre). A-198, p. 187, 192, 198, 200, 202, 203, 207, 210, 212, 213, 220, 221 i 241 (Enríquez de Cabrera). FRANCISCO DE CASTELLVÍ, *Memorias*, vol. I, p. 642 i seg., vol. III, p. 408. A-198, p. 172, 182 i 184. V. LEÓN SANZ, *La Guerra de Sucesión*, p. 809 (Nájera). A-198, p. 256 (Aguirre), p. 195, 197, 202 i 203 (Oropesa). A. ALCOBERRRO, *Els exiliats*, vol. II, p. 28, 50 i 405 (Oropesa, Enríquez de Cabrera). A-198, p. 173, 180, 182, 189, 192 i 205(Borda). A-198, p. 140, 148, 154, 159, 173,

PAGAMENTS A NOBLES, CLERGUES I MILITARS ITALIANS. LLETRES DE CANVI DE NÀPOLS

El comte Policastro és germà de Giovanni Caraffa, napolità, oficial de Josep I i enviat per l'emperador per animar la revolta del Regne contra Felip V el setembre de 1701. Cobra 605 lliures el febrer de 1710.

Pietro Maria Carafa, un altre membre de la família, cobra de Nàpols 112 lliures el març de 1709. Vincenzo Carafa cobra l'agost de 1611 la quantitat de 112 lliures. Un altre membre important de la família va ser Giovanni Carafa.

Un altre noble napolità important que atrau molta gent a la causa de l'arxiduc en l'avalot de Nàpols de 1701 és el comte de Telesse. La repressió borbònica posterior li va arrasar el palau i li va confiscar els béns, igual com va passar a altres conspiradors, com ara Policastro i Caraffa. Entre l'agost i el novembre de 1708 cobra quatre mensualitats de 840 lliures, és a dir, un total de 3.360 lliures. Aquest any de 1708, Telesse apareix com a probable enviat de Carles a la cort de Londres, encara que finalment no va ser designat per anar-hi.

El novembre de 1708, Llorens paga a Sigefrido, comte de Colònia, 1.120 lliures per mitjà d'una lletra de Gènova.

Pel que fa al marquès Lorenzo Ambrosio de Ferrari, no es diu que cobri en concepte de mesades, però el fet que cobri quantitats fixes indueix a creure-ho. Entre el setembre de 1709 i el novembre de 1710 rep 84 lliures al mes. No torna a rebre cap més quantitat fins al 1711, entre el gener i el març, però ara l'import ha disminuït i ha quedat en 56 lliures mensuals. En total, haurà rebut a través de Llorens 588 lliures. A l'exili de Viena, Ferrari va estar un temps a la secretaria d'Estat del Consell d'Espanya.

El general Mateo Lucini, entre l'abril de 1710 i l'agost de 1712, data en què és nomenat marquès, cobra un total de 5.880 lliures.

Serafino Biscardi cobra cada mes, procedents de Nàpols, 280 lliures. El total cobrat entre l'agost de 1708 i el maig de 1710, per 21 mesos, és de 5.880 lliures. El 1709 Biscardi serà membre del Consell d'Itàlia. El maig de 1710 Biscardi apareix residint a Nàpols i és regent, màxim càrrec de l'Administració. A partir d'aleshores deixa de cobrar lletres de canvi a Barcelona i passa, el juny de 1710 i sembla que a títol particular, a fer pagar mesades a Barcelona al doctor Lorenzo Fusco. Aquestes mesades seran d'un import petit, només 28 lliures al mes, i entre el maig de 1710 i

l'agost de 1711. En total, seran 15 mensualitats i 420 lliures. No es diu en quin concepte Biscardi paga a Fusco.²¹

Cal destacar el nombrós grup de clergues italians que cobren lletres de canvi. Possiblement la majoria són napolitans i la seva residència a Barcelona pot explicar-se per la seva fidelitat, ja que el clergat de Nàpols i Sardenya atia l'oposició popular contra Felip V.

L'*abate* Carlo Giuseppe Castelletti cobra a través de Nàpols. Des del novembre de 1710 fins al març de 1713, per mitjà de nou lletres de canvi per imports desiguals, va rebre un total de 1.270 lliures. No queden comptades en aquesta xifra les 122,10 lliures pagades «per treurer lo privilegi del general Lucini».

El canonge Biagio di Dura havia de cobrar de Nàpols 1.200 dobles d'or, unes 6.360 lliures, encara que el que efectivament va anotar Llorens com a pagat van ser 532 lliures entre l'abril de 1709 i el gener de 1710.

Monsenyor Giuseppe Tassis cobra catorze lletres de canvi firmades a Roma entre el novembre de 1708 i el maig de 1710. Es tracta de mensualitats de 247 lliures, almenys en nou lletres d'aquest import. El total del que Tassis rep a Barcelona procedent de Roma és de 3.635 lliures.

L'*abate* Giulio Antonio Sachi cobra per mitjà de nou lletres de canvi de Nàpols, entre el juny de 1708 i el març de 1713, la suma de 918 lliures. En cinc lletres de canvi l'import és de 56 lliures, cosa que fa pensar que es tracta d'ingressos procedents de mensualitats.²²

184, 197, 204, 214, 229, 259, 279, 282, 298, 303 i 304 (Orsi). FRANCISCO DE CASTELLVÍ, *Memorias*, vol. IV, p. 596 (Orsi), vol. III, p. 228 i 412.

21. AHCB, A-198, p. 136, 166, 241, 149, 158 (Policastro, Carafa, Telesse), p. 157 (Colonit), p.185, 193, 202, 221, 227, 231 (Ferrari), p. 206, 209, 214, 232, 236, 240, 278, 279 (Lucini), p. 148, 154, 160, 165, 168, 172, 174, 176, 182, 184, 185, 187, 191, 194, 198, 201, 203, 205 (Biscardi), p. 207, 209, 212, 215, 216, 220, 225, 230, 231, 232, 237 i 239 (Fusco). PEDRO VOLTES, «Aportaciones a la historia de Cerdeña y Nápoles durante el dominio del Archiduque Carlos de Austria», *Estudios de Historia Moderna*, CSIC, vol. I (1951), p. 49-128, p. 81, 86 i 93. V. LEÓN SANZ, *La Guerra de Sucesión*, p. 526. Possiblement de la família degué ser Carlo Carafa, virrei de Nàpols amb Felip V. FRANCISCO DE CASTELLVÍ, *Memorias*, vol. II, p. 77, 78, 431 i 655. A. ALCOBERRO, *L'exili*, vol. II, p. 331.
22. PEDRO VOLTES, «Aportaciones a la historia de Cerdeña», p. 77, 78 i 82. AHCB, A-198, p. 222, 240, 249, 256, 271, 272, 279, 280, 287 i 305 (Castelletti), p. 174, 183, 187 i 198 (Biagio di Dura), p. 157, 165, 166, 172, 174, 182, 183, 186, 187, 201 i 208 (Tassis), p. 145, 158, 172, 191, 195, 203, 207, 245, 279 i 305 (Sachi).

NEGOCI I FILIACIÓ POLÍTICA

Tot i que fa negocis amb austriacistes, Joan Pau Llorens no és un comerciant compromès políticament. El 1704 i 1705 firma i paga lletres de canvi a funcionaris i militars felipistes. Més endavant, la Guerra serà un obstacle per als seus negocis, almenys entre finals d'agost i mitjan desembre de 1705, és a dir, des de l'arribada de l'esquadra anglesa al port de Barcelona fins un mes després de l'entrada de l'arxiduc a la ciutat. Són uns mesos en què no hi ha cap notícia sobre lletres de canvi. El desembre Llorens firma dues lletres a Barcelona fetes per Mitford Crowe i pagables a Lió contra Tomas Langhorne, de Gènova, per un total de 10.238 lliures. El 1706 el negoci segueix aturat. Només hi ha 12 referències sobre algun préstec i alguna lletra, com la que el desembre paga a Felipe de Santaman procedent de Gènova, de 2.200 lliures.²³

Els últims dies del desembre de 1706 i el 1707, el moviment de diners s'activa, sobretot per a finalitats militars, si bé molt lentament. Més endavant, els anys 1708-1712 són per a Llorens els de màxima activitat en la negociació de lletres de canvi.

Aquests anys Llorens no practica gaire el comerç, encara que alguna vegada importa cereals, com per exemple l'any 1712, quan fa venir des de Liorna 945 quarteres d'ordi venudes a l'exèrcit per 2.929 lliures. Una oportunitat millor per fer guanys és la que proporciona el fet que Barcelona sigui cort reial i s'obri la nunciatura vaticana a la ciutat a mitjan any 1711 amb el nomenament del cardenal Giorgio Spinola com a nunci. El 28 d'abril de 1712 Llorens és nomenat dipositari general de la fàbrica de Sant Pere al Regne d'Espanya.

Caixa deu 2.800 ll. per lo valor de 2.000 peces de 8 que tinc rebudes de comptants del Ilm. Y Rm. Sr. Dn. Giorgio Spinola arcabisbe de Chassarrea nunsio apostolich a esta cort, las quals me ha entregadas per las mateixas ha cobradas expectant a la fabrica de Sant Pere y ditas he rebudas com a procurador de Don Julio Cesar Quaranttoti qui me ha dat poder de depositari general de dita fabrica en lo regne de Espanya. Consta de dita procura a mon favor en poder de Ant. Nicola Poli Agostini not. de la rt. fabrica de Sant Pere a a 13 de juny de

---

23. AHCB, A-198, p. 94, 95-106 (1705 i 1706) i 264 (compra d'ordi).

1711. De la qual partida ne he firmat apoca en poder del oficialat de dita nunciatura a 16 del corrent. En credit dit Quarantto-ti.....2.800.²⁴

Els negocis amb Nàpols són prou importants perquè Llorens hi enviï, entre el maig i el juliol de 1712, Antoni Morell, jove botiguer de Blanes, a cobrar diferents quantitats, en total unes 7.700 lliures.

El maig de 1713 Llorens intervé en alguna fuga de capitals. No es tracta de lletres de canvi de Barcelona a Itàlia, com era habitual a l'hora de liquidar un pagament. Ara és moneda d'or portuguesa i castellana portada per algun clergue important que s'embarca cap a Gènova i destinada a Sinibaldo Corboli, comerciant de Florència. El 13 de maig Llorens registra que monsenyor Daniel David porta cap a Gènova 4.284 lliures en moneda d'or i el dia 22 envia 1.882 lliures a través d'un familiar del nunci apostòlic. El 3 de juny envia 2.016 lliures a través d'un comerciant i en un vaixell anglès. Aquesta sortida d'or es pot explicar amb el fet que el març de 1713 s'havia tractat l'evacuació de les tropes aliades de Barcelona. Entretant, però, el mes de juny seguien arribant diners a l'abat Dorda, president de la Junta d'Hisenda, des de Nàpols. El desembre de 1713 Vilana Perlas encara rebia les seves mesades a Barcelona.

Tot i la seva col·laboració amb l'Administració austríaca, Llorens no s'hi sent compromès, com demostra el fet que el desembre de 1713, quan la cort ja ha deixat Barcelona, registra la compra de mobiliari a Nàpols i Marsella per més de 3.000 lliures. I paga a Nàpols a través del seu corresponent 1.340,10 lliures, «per dos arquillas, dos escaparatas, figuras, tau-las y demes dependents de ellas [...] las quals he fet venir per servei de ma casa». Per nòlits, descarregar i ports a la casa, paga 160 lliures, «haventme franquejat los arrendataris los drets de elles». També es fa portar quatre dotzenes de cadires per un valor de 1.087 lliures torneses. Llorens no creu que hagi de témer res amb Felip V i, efectivament, segueix amb les seves activitats sense cap problema. A les darreres pàgines del llibre major Llorens ja treballa per a l'Administració borbònica. El 20 de

---

24. AHCB, A-198, p. 264, 278, 287 i 307. Sobre l'establiment de la nunciatura papal a Barcelona i l'arribada de Spinola el 1711, vegeu P. VOLTES, *Barcelona durante el gobierno*, vol. I, p. 106 i 109.

gener de 1715 aquest comerciant ha pagat 1.680 lliures a l'intendent general José Patiño.²⁵

CONCLUSIONS

1. La comptabilitat de Joan Pau Llorens serveix per veure de manera detallada un aspecte apuntat amb anterioritat per diferents autors. En primer lloc, la importància de les places d'Itàlia en la tramesa de capitals a Barcelona; capitals que podien procedir de subvencions de les potències aliades per pagar la Guerra i també d'emprèstits subscrits per l'Administració austriacista. En els dos casos, les dades de Joan Pau Llorens demostren que Gènova era la plaça financera més important, seguida de Roma i, en un lloc molt secundari, Liorna.

Una altra ciutat fonamental per a les finances de l'arxiduc va ser Nàpols, però no pel seu paper creditici, sinó per l'exportació de les rendes reials a Barcelona. Nàpols resulta imprescindible per als personatges refugiats a la ciutat durant la Guerra, els quals viuen de les pensions assignades per la cort, almenys fins l'estiu de 1711. D'altra banda, Nàpols és la font per a la retribució de sous a membres de l'Administració; l'exemple més destacat d'aquest punt és el de Ramon Vilana Perlas. També Nàpols manté amb l'exportació de les seves rendes un nombre considerable de nobles i clergues italians que resideixen a Barcelona. La importància de Nàpols és evident per la quantitat de lletres de canvi firmades en aquesta ciutat, però és probable que moltes lletres firmades a Gènova o a Roma fossin de capitals napolitans. En canvi, Milà, on també hi havia rendes reials d'una certa consideració, gairebé no apareix esmentada per Llorens.

2. Pel que fa als cobraments mensuals, en pocs casos, com en el de l'esmentat Vilana Perlas, les retribucions es cobren regularment, i sol haver-hi lapses temporals sense pagaments. Es podria deduir que la retribució de mensualitats és irregular i el beneficiari es veu, de tant en tant, privat del salari. Però més aviat crec que les mensualitats podien arribar per mitjà de lletres de canvi que tenien com a pagador a Barcelona algun altre comerciant que no era Llorens, com va ser la companyia Dalmases, Catà i Pirla.

---

25. AHCB, A-198, p. 266, 267 i 277 (Morell), 309 i 311 (exp. moneda) i 319 (mobiliari). A-197, Llibre Major de Joan Pau Llorens, p. 256 (Patiño).

És a dir, la comptabilitat de Llorens apareix com una mostra del considerable moviment financer que va afectar Barcelona aquests anys de guerra i que li va reportar importants beneficis. Beneficis que Llorens, en no haver-se compromès políticament, va poder gaudir durant la postguerra.

3. Des del punt de vista de la Reial Hisenda, l'arribada de les rendes de Nàpols va ser essencial des de mitjan any 1711. N'és un indicatiu el fet que el president de la Reial Hisenda, fra Francesc Dorda, rebí a través de lletres de canvi un total de 188.430 lliures en poc més de dos anys, entre el maig de 1711 i el juny de 1713, cosa que representa el 93% de tot el que havia cobrat des d'Itàlia des de 1708. Dorda rebia els diners com a beneficiari de la lletra, però tot seguit lliurava l'import, davant d'un notari, a José Zambrana, el tesorero de la Reial Hisenda.

4. Pel que fa a l'administració de les rendes de Nàpols, la cort de Barcelona apareix sovint com a precedent de la cort de Viena. És possible identificar bastants noms de fidels austriacistes que cobren subsidis d'aquestes rendes en el dos períodes. També la manera en què es paguen fa creure que l'etapa barcelonina va poder ser el referent de l'actuació de Carles amb els seus partidaris exiliats.